

Begrippenlijst biologie havo 5 hoofdstuk 5, 6, 9, 10, 11 en 12	
Hoofdstuk 5 voeding en energie	
ADH	Aanbevolen dagelijkse hoeveelheid van een voedingsstof
ADP	Adenosinedifosfaat, een stof waarvan elk molecuul twee fosfaatgroepen bevat die gebonden zijn met een energierijke binding. Uit ADP ontstaat door toevoeging van anorganisch fosfaat en een bepaalde hoeveelheid energie ATP. Hydrolyse van ATP levert anorganisch fosfaat, ADP en een bepaalde hoeveelheid energie. ADP speelt een grote rol in stofwisselingsprocessen
Aerob	Met behulp van zuurstof
Alcoholgisting	$C_6H_{12}O_6$ (glucose) \rightarrow 2 C_2H_6O (ethanol) + 2 CO_2 + energie. Deze reactie vindt plaats bij gistcellen en bij kiemende zaden. Bijv. gebruikt bij productie van brood, bier en wijn
Aminozuur	Organische stoffen met carboxyl- en aminogroepen. Ongeveer 20 aminozuren spelen een rol als grondstof voor de synthese (vorming) van eiwitten
Anaerob	Zonder behulp van zuurstof
Assimilatie	De opbouw van organische moleculen uit kleinere moleculen (van anorganische stoffen of andere organische stoffen)
ATP	Adenosinetriphosfaat. Stof, waarvan elk molecuul drie fosfaatgroepen bevat die gebonden zijn door een energierijke binding. ATP ontstaat uit ADP door toevoeging van energie en anorganisch fosfaat. Het loskoppelen van de fosfaatgroep uit ATP levert vrije energie, die gebruikt wordt voor allerlei energieverbruikende processen in de cel.
Bastvaten	Transportkanalen in de bast, vooral bedoeld om suikers te vervoeren die gevormd zijn in het blad
Beperkende factor	Factor die de snelheid van een proces laag houdt
Capillaire werking	Opstijging van een vloeistof (meestal water) in nauwe kanalen door onderlinge aantrekking van moleculen. In de bodem heeft dit stijging van het grondwater tot gevolg. In planten gaat het water in de houtvaten door capillaire werking omhoog.
Cellulose	Moeilijk verteerbare koolhydraat in planten
Chlorofyl	Groene kleurstof (bladgroen in een chloroplast)
Chloroplast	Bladgroenkorrels, hierin vindt fotosynthese plaats
Compensatiepunt	Punt waarop de zuurstofproductie van de fotosynthese exact gelijk is aan het zuurstofverbruik door dissimilatie
CP	Creatinefosfaat, leveren enkele seconden de energie in spiervezels
Cuticula	Waslaagje aan buitenkant van een blad
Dissimulatie	De afbraak van organische moleculen tot kleinere moleculen, met als doel energie vrijmaken
Eiwit	Proteïne of eiwit is een stof waarvan elk molecuul is opgebouwd uit veel aminozuur-eenheden
Essentieel aminozuur	Aminozuur dat je per se via je voedsel moet binnenkrijgen en niet zelf kunt aanmaken
Fosfaat	Anorganische met het element fosfor (P)
Fosfaataccu	De ATP voorraad en CP voorraad samen
Fotosynthese	Proces, waarbij water en koolstofdioxide met behulp van het zonlicht worden omgezet in zuurstof en glucose
Glucose	Belangrijk monosacharide met 6 C-atomen, wordt gevormd bij de fotosynthese en afgebroken bij de dissimilatie
Glycerol	Een vetmolecuul is opgebouwd uit 1 glycerol en 3 vetzuurstaarten

Glycogeen	Door veel glucose aan elkaar te koppelen als glycogeen kan dit worden opgeslagen in lever en spieren
Houtvaten	Transportkanaal voor water en zouten, soms ook voor organische stoffen. Bij het ontstaan van houtvaten worden de wanden tussen in elkaars verlengde liggende cellen opgeruimd, waarna de cellen sterven
Huidmondjes	Openingen in de opperhuid van planten, bestaande uit twee sluitcellen rond een regelbare spleet. De huidmondjes dienen voor de gaswisseling
Klassieke biotechnologie	Gebruik maken van bacteriën en schimmels voor het bereiden van voedsel
Koolstofassimilatie	De vorming van glucose uit koolstofdioxide en water m.b.v. energie
Lactose	Melksuiker
Lignine	Houtstof
Lipide	Ander woord voor vetten
Melkzuur	Organische stof, die ontstaat bij de anaerobe dissimilatie van glucose in spieren en micro-organismen
Melkzuurgisting	$C_6H_{12}O_6$ (glucose) \rightarrow 2 $C_3H_6O_3$ (melkzuur) + energie. Deze reactie vindt plaats door melkzuurbacteriën en in spieren. Bijv. gebruikt bij de productie van yoghurt en zuurkool
Monosacharide	Suikers met één ringstructuur in het molecuul, veelal met vijf of zes C-atomen, zoals glucose, fructose en ribose. Uit monosachariden worden di- en polysachariden opgebouwd
Nettoproductie	Brutoproductie van een plant min de dissimilatie
Parenchym	Vulweefsel in een plant, zoals spons en pallisade parenchym
Pectine	Tussencelstof die cellen aan elkaar vast plakt
Ruststofwisseling	De ruststofwisseling van een organisme in rust, hoeveel brandstof heb je nodig in rust
Sluitcel	Opvallend gevormde epidermiscel om een regelbare opening in de epidermis. De opening en sluitcellen vormen samen het huidmondje
Stofwisseling	Het totaal van alle chemische processen in de cellen van een organisme
Vaatbundel	Verzameling houtvaten en bastvaten en ander weefsel in kruidachtige stengels en bladeren
Vet	Organische stof waarvan elk molecuul ontstaat door het binden van een glycerolmolecuul en drie vetzuurmoleculen
Vetzuur	Een vetmolecuul is opgebouwd uit 1 glycerol en 3 vetzuurstaarten
Voedingsvezels	Cellulose, lignine en pectine zijn voedingsvezels, de onverteerbare delen van een plant
Voortgezette assimilatie	Omzetting van producten van koolstofassimilatie in andere organische stoffen, zoals de fotosynthese
Zetmeel	Polysacharide, ontstaan door aaneenkoppelen van glucose, is een reservestof voor energie
Hoofdstuk 6 voeding en vertering	
Additieven	Toegevoegde stoffen
ADI	Aanvaardbare dagelijkse inname, zonder dat je gezondheid gevaar loopt
Aminozuur	Organische stoffen met carboxyl- en aminogroepen. Ongeveer 20 aminozuren spelen een rol als grondstof voor de synthese (vorming) van eiwitten
Amylase	Enzym om zetmeel af te breken
Appendix	Het wormvormige aanhangsel van de blinde darm
Bilirubine	Gele kleurstof die ontstaat bij de afbraak van dode rode bloedcellen in je milt en lever

Brandstof	Stoffen die energie kunnen leveren
Darmflora	De bacteriën in de dikke darm
Darmplooien	De darmwand van de dunne darm is geplooid. Deze darmplooien zorgen voor een enorme oppervlaktevergroting. Op de plooien bevinden zich talrijke uitstulpingen, de darmvlokken
Dipeptide	Stof waarvan elk molecuul bestaat uit twee aminozuureenheden. Een dipeptide ontstaat uit twee aminozuren door condensatie
Eiwit	Proteïne of eiwit is een stof waarvan elk molecuul is opgebouwd uit veel aminozuur-eenheden
Emulgeren	Van grote vetdruppels kleine vetdruppeltjes maken
Enzymen	Biokatalysator. Organische stof die stofwisselingsprocessen versnelt zonder zelf verbruikt te worden
Gal	Afscheidingsproduct van de lever, dat een mengsel is van o.a. galzure zouten. Deze galzouten emulgeren vetten en bevorderen de vertering van vetten
Galgang	Vervoert gal van de galbuis naar de twaalfvingerige darm
Glycogeen	Een polysacharide van glucose, die opgeslagen kan worden in lever en spieren
Koolhydraat	Zijn voedingsstoffen (suikerketens) die door het lichaam als brandstof worden gebruikt
Lactose	Melksuiker
Lever	Orgaan in de buikholte dat bij vele processen betrokken is o.a. vertering
Lipase	Enzym van de alveesklier dat vetten splitst tot glycerol en drie vetzuren
Lipiden	Vetten
Lymfevat	Onderdeel van het lymfestelsel; deze vaten vervoeren vooral vocht en witte bloedcellen
Maagportier	De kringspier tussen de maag en de twaalfvingerige darm. De maagportier werkt o.i.v. de pH in de twaalfvingerige darm. De maagportier laat een klein beetje van de voedselbrij door naar de twaalfvingerige darm
Maltase	Enzym dat maltose afbreekt tot twee moleculen glucose
Maltose	Een disacharide
Microvilli	Zijn microscopische uitstulpingen van het celmembraan die het oppervlak van cellen drastisch vergroten. Microvilli zijn te vinden in de dunne darm
Monosacharide	Suikers met één ringstructuur in het molecuul, veelal met vijf of zes C-atomen, zoals glucose, fructose en ribose. Uit monosachariden worden di- en polysachariden opgebouwd
Optimumtemperatuur	Temperatuur waarbij een enzym de hoogste hoeveelheid substraat omzet
Pancreas	Alveesklier
Pepsine (peptase)	Enzym afgegeven door de maag om eiwitten af te breken tot kleinere polypeptiden
Pepsinogeen	Inactief pro-enzym, welke onder invloed van zoutzuur geactiveerd kan worden tot pepsine
Peptidase	Enzym dat polypeptiden afbreekt tot losse peptiden (aminozuren)
Peristaltiek	Golvende afwisselende samentrekking van lengte- en kringspieren van de darm en andere holle organen
Polypeptide	Aminozuurketen
Poortader	Bloedvat dat loopt van de dunne darm naar de lever
Prebiotica	Stoffen die de groei van nuttige bacteriën in de darm stimuleren
Proteïnen	Eiwitten

Resorptie	Opname van stoffen uit de darmwand
Substraat	Stof die door een enzym wordt omgezet
Vet	Organische stof waarvan elk molecuul ontstaat door het binden van een glycerolmolecuul en drie vetzuurmoleculen
Voedingsvezels	Verzamelnaam voor stoffen in plantaardig voedsel, die niet door menselijke enzymen kunnen worden afgebroken, bestaande uit de celwanden
Weefselvocht	Het vocht buiten de cellen en buiten de haarvaten
Zetmeel	Polysacharide, ontstaan door aaneenkoppelen van glucose, is een reservestof voor energie
Hoofdstuk 9 erfelijkheid	
Allel	1 van de genen van een genenpaar / variant van een gen
Autosoom	Chromosoom, dat niet direct betrokken is bij het totstandkomen van het geslacht van een individu, dit in tegenstelling tot een geslachtschromosoom, die heterosoom is
Chromosoom	Structuur, die in lineaire volgorde genen bevat. Chromosomen bestaan uit DNA en eiwitten en zijn te zien tijdens mitose en meiose
DNA	Desoxyribosenucleïnezuur, een keten (molecuul) opgebouwd uit nucleotiden, die bestaan uit een suiker (desoxyribose) een stikstofbase en een fosfaatgroep
Dominant allel	Allel dat altijd tot uiting komt in het fenotype
Draagster	Een vrouw die heterozygoot is voor een X-chromosomale eigenschap
Fenotype	De waarneembare eigenschappen van een individu
Gameten	Geslachtscellen
Gekoppelde overerving	Twee genenparen liggen in hetzelfde chromosomenpaar
Genetica	Erfelijkheid
Genetische modificatie	Veranderen van het DNA van een bepaald organisme, bijv. het overbrengen van het DNA van het ene organisme naar het andere
Genoom	De volledige set genen van een organisme inclusief niet-coderend DNA
Genotype	De verzameling genen in een cel
Genetherapie	Het inbrengen van genetisch materiaal in (menselijke) cellen in het kader van een geneeskundige behandeling
Geslachtsgebonden	Op het X-chromosoom gelegen
Hemofilie	Bloederziekte
Heterozygoot	Het genenpaar van een eigenschap bestaat uit twee ongelijke genen
Homologe chromosomen	De chromosomen die met elkaar een paar vormen
Homozygoot	Het genenpaar van een eigenschap bestaat uit twee gelijke genen
Inteelt	Het kruisen van een naaste verwanten in een familie
Intermediair	Twee ongelijk allelen komen beide tot uiting in het fenotype
Karyogram	Een chromosomenportret
Karyotype	De chromosomen van een eukaryoten cel naar grootte en in paren gerangschikt
Letale factor	Een allel dat geen levensvatbaar individu oplevert als een allelenpaar bestaat uit twee van zulke genen
Mendel	Johan Mendel is de grondlegger van de genetica
Monohybride kruising	Kruising waarbij gelet wordt op de overerving van 1 eigenschap
Multipiele allelen	Voor 1 erfelijke eigenschap bestaan drie of meer allelen, bijv. bloedgroep
Mutatie	Verandering in de volgorde van het DNA of RNA

Onafhankelijke overerving	Twee eigenschappen liggen op twee verschillende chromosomenparen
Onvolledig dominant	Een dominant allel dat bij een heterozygoot individu een recessief gen ook enigszins tot uiting laat komen in het fenotype
Polygeen	Meerdere genen bepalen samen een eigenschap
Recessief allel	Een allel dat alleen tot uiting komt in het fenotype als er geen dominant allel aanwezig is
Hoofdstuk 10 evolutie	
Absolute ouderdomsbepaling	m.b.v. natuurkundige technieken de exacte ouderdom van een fossiel bepalen
Adaptie	Aanpassing
Allelfrequentie	(genfrequentie); het percentage waarmee een bepaald allel deel uitmaakt van de genenpool in een populatie
Analoge organen	Gelijkenis die samenhangt met overeenkomst in functie en niet met de afstamming van een gemeenschappelijke voorouder; bijv. De vleugel van een vlinder is analoog aan de vleugel van een vogel
Anorganische stof	Kleine, eenvoudige moleculen. Komen zowel voor in organismen als de levenloze natuur
Binaire naamgeving	Wetenschappelijke naamgeving van organismen, bestaande uit een geslachtsnaam en soortnaam
Chromosoommutatie	Verandert een groter stuk DNA met meerdere genen. Stukken DNA verdwijnen, verdubbelen of keren om
Creationisme	Theorie die uitgaat van de schepping
Evolutie	Ontwikkeling van het leven op aarde waarbij soorten ontstaan, veranderen en verdwijnen
Fitness	Aangepastheid voor zover deze een bijdrage levert aan het voortplantingssucces van een individu. Individuen die bevoordeeld worden door selectie hebben een grotere fitness dan andere individuen
Fossiel	Resten of afdruk van uitgestorven organisme
Genenpool	De verzameling van alle allelen in een populatie
Genetic drift	Veranderingen in de allelenfrequenties (genfrequenties) binnen een bepaalde populatie ten gevolge van toeval fluctuaties. In een kleine populatie is de genetic drift groter
Genoommutatie	Verandering in het aantal chromosomen
Gidsfossiel	Fossiele soort, die dankzij een grote horizontale (geografische) verspreiding en een geringe verticale verspreiding geschikt is voor de identificatie van een bepaalde aardlaag
Halveringstijd	De tijd die het kost voor de helft van de radioactieve isotopen uit elkaar valt
Homologe organen	Overeenkomst in bouw, gelijkenis als gevolg van afstamming van een gemeenschappelijke voorouder. Voorbeeld: alle pootskelletten van gewervelden zijn homolog
Isotoop	Een atoomkern die niet stabiel is, maar volgens een proces van radioactieferval spontaan uiteen kan vallen. Bij het woord isotoop denkt men aan het feit dat hetzelfde element nog meer kernen heeft, met een ander massagetal die misschien wel stabiel zijn
Mutagene stof/straling	Stof/straling die verandering in het DNA kunnen veroorzaken
Mutatie	Verandering in de volgorde van het DNA of RNA

Natuurlijke selectie	Verschijnsel dat individuen met een beter aan het milieu aangepast genotype een groter overlevingskans en voortplantingskans hebben en daardoor meer in de populatie zullen voorkomen dan andere
Neodarwinistische evolutietheorie	Gaat uit van de genetische variatie (verscheidenheid in genotypen), natuurlijke selectie en soortvorming door reproductieve isolatie
Organische stof	Afkomstig van organismen. Relatief grote, ingewikkelde moleculen. Bevatten altijd een of meer koolstofatomen. O.a. koolhydraten, eiwitten en vetten
Paleontologie	De wetenschap die zich bezighoudt met het verzamelen en bestuderen van fossielen
Populatie	Groep individuen van dezelfde soort in een bepaald gebied die zich onderling voortplanten
Recombinatie	Het ontstaan van nieuwe combinaties van allelen
Relatieve ouderdomsbepaling	Bijvoorbeeld via gidsfossielen de ouderdom van een aardlaag bepalen
Reproductieve isolatie	Als na een lange isolatie twee populaties niet meer met elkaar kunnen voortplanten
Selectiedruk	Invloed van milieufactoren, waardoor genfrequenties veranderen
Soort	Organismen die onderling kunnen voortplanten en daarbij vruchtbare nakomelingen krijgen
Survival of the fittest	Natuurlijke selectie; alleen de best aangepaste organismen overleven
Hoofdstuk 11 gezondheid	
Lederhuid	Het binnenste deel van de huid
Opperhuid	Het bovenste deel van de huid
De kiemlaag	Verzorgt de voeding en zuurstof behoeften van de cellen in de huid aangezien er geen bloedvaten zo dicht bij de opperhuid komen
Hoornlaag	De bovenste laag van de huid en geeft een dubbele bescherming
Infectie	Besmetting
Erfelijke factoren	Factoren die je van je ouders geërfd hebt
Antistoffen	Stoffen die het lichaam aanmaakt om vreemde indringers aan te vallen
Macrofagen	Cellen die lichaamsvreemde stoffen opruimen
Fagocytose	Insluiten van ziekteverwekkers door witte bloedcellen
Antiserum	Bloedplasma met antistoffen
Monoklonale antistoffen	Antistoffen die afkomstig zijn van één kloon van snel delende muizencellen
Vaccinatie	Inenting
Lymfocyten	Speciale witte bloedcellen die ziekteverwekkers kunnen herkennen
Antigenen	lichaamsvreemde stoffen die een reactie in het lichaam kunnen opwekken, waardoor het lichaam antistoffen aanmaakt die deze antigenen kunnen binden en onschadelijk kunnen maken
B-lymfocyten	(B-cellen) maken antistoffen in het beenmerg
T-lymfocyten	(T-cellen) maken antistoffen in de thymus
Lymfeknopen	Een verzamelplaats van witte bloedcellen
Kloon	Identieke cellen
Antibiotica	Antibiotica maken deling en groei van bacteriën onmogelijk
Multiresistente	Ziekteverwekkers die resistent zijn tegen antibiotica
Geheugencellen	Starten bij een tweede infectie meteen de specifieke afweerreactie
Auto-immuunziektes	Lymfocyten vernietigen eigen lichaamscellen
Allergische reactie	Er is sprake van een afwijkende en heftige reactie van het afweersysteem op allergenen

Allergenen	Lichaamsvreemde stoffen die allergieën kunnen veroorzaken
Mechanische afweer	Stekels en doornen
Signaalstoffen	Geurstoffen die bijvoorbeeld vleesetende planten gebruiken om hun prooi te lokken
Chemische afweer	Afweer door middel van giftige en vies smakende stoffen
Tussencelstof	Alle stoffen rond de cellen
Tumor	Een cel die zich ongeremd deelt
Uitzaaiing	Wanneer de tumor in het bloed is gekomen en zich heeft verspreid door het lichaam
Proto-oncogenen	Genen die de normale celcyclus stimuleren
Tumorsuppressorgenen	De genen die de celcyclus afremmen
Oncogen	Kankerverwekkend gen
Epigenetica	Een tak in de wetenschap die zich bezighoudt met genen
Virussen	Ziekteverwekkers die zeer lastig te bestrijden zijn
Gastheercel	Cel die een virus infecteert en overneemt
Hoofdstuk 12 transport	
Ader	Bloedvat, die het bloed terugvoert naar het hart
AED	De volledige naam van een AED is Automatische Externe Defibrillator. Defibrilleren kan bij kamervibrilleren het normale hartritme herstellen. Dit is een ernstige ritmestoornis. Bij kamervibrilleren worden de hartkamers snel en chaotisch geprikkeld, waardoor ze niet meer samentrekken
Antigeen	Lichaamsvreemde stof of cel, die aanzet tot de vorming van antistoffen
Antistof	Plasma-eiwit die antigenen bindt. Antistoffen worden geproduceerd door B-lymfocyten
Aorta	Grootste slagader van de linkerkamer richting de organen
Artherosclerose	Een gecompliceerd en langzaam voortschrijdende ziekte waarbij vetachtige stoffen in de wand van slagaders worden afgezet
AV-knoop	Zenuwknoop in het hart rechts tegen de wand. Prikkeling van deze zenuwknoop leidt tot contractie van de kamers
Bastvat	Transportkanalen in de bast. Vervoeren gemaakte organische stoffen van blad naar rest van de plant
Bloedarmoede	Anemie; hemoglobine bevat te weinig ijzer
Bloeddruk	Druk die het bloed uitoefent op de wand van een bloedvat
Bloedplaatjes	Delen (zonder kern) van uiteengevallen cellen die een rol spelen bij de bloedstolling. Worden gemaakt in het rode beenmerg
Bloedserum	Bloedplasma zonder fibrinogeen
Boezem	Afdeling van het hart, die het bloed in een hartkamer stuwt
Bovendruk	De bovendruk wordt gemeten als het hart samenknijpt. Dan is de druk het hoogst
Bovenste holle ader	Een groot bloedvat dat bloed vanuit de armen en het hoofd afvoert richting het hart
Bypassoperatie	Bij een vernauwde kransslagader wordt m.b.v. een stukje beenader een nieuwe omleiding aangelegd tussen aorta en kransslagader
Diastole	Ontspanning van de hartspeer. Er is een diastole van de boezems en een diastole van de kamers
Dotteren	Met behulp van een opgeblazen ballonnetje wordt een kransslagader verwijdt op de plaats van de vernauwing
Dubbele bloedsomloop	Per omloop stroomt het bloed tweemaal door het hart

Ductus Botalli	Een bloedvat dat de longslagader verbindt met de aorta. Dit bloedvat is vooral belangrijk tijdens de zwangerschap. In de baarmoeder hebben de longen nog geen functie, omdat het kindje zuurstof krijgt via de moederkoek (placenta). Het bloed dat naar de longen zou gaan, wordt omgeleid naar het hart via een bloedvat genaamd de ductus Botalli
ECG	De ductus Botalli moet na de geboorte sluiten
Enkelvoudige bloedsomloop	Bij sommige dieren stroomt het bloed per omloop slechts eenmaal door het hart
EPO	Erytropoetine; hormoon dat de aanmaak van rode bloedcellen in het beenmerg regelt
Fibrine	Onoplosbaar eiwit dat vezels vormt bij de stolling van het bloed. Fibrine ontstaat uit fibrinogeen
Fibrinogeen	Plasma-eiwit dat rol speelt bij bloedstolling
Grote bloedsomloop	De route van hart – organen (behalve longen) – hart
Haarvat	Allerkleinste bloedvaatje in de organen. De wand van de haarvaten is uitermate dun zodat uitwisseling van stoffen tussen bloed en weefsel kan optreden
Halvemaanvormige kleppen	Slagaderkleppen, gelegen tussen de kamer en aorta of longslagader; voorkomen terugstromen van bloed in kamer
Hartinfarct	Door een vernauwing in een kransslagader, krijgt een deel van de hartspier onvoldoende zuurstof Dit deel werkt niet goed meer of sterft zelfs af
Hartkleppen	Kleppen tussen boezem en kamer; voorkomen terugstromen van bloed naar de boezem
Hartminuutvolume	Aantal liter bloed dat het hart per minuut wegpompt
Hartpauze	Tijdens de hartpauze stromen de boezems en kamers vol met bloed
Hemofilie	Bloederziekte, waarbij bloed niet goed kan stollen
Hemoglobine	Eiwit in rode bloedcellen dat rode kleur geeft en zuurstof kan binden
Houtvat	Transportkanaal voor water en zouten, soms ook voor organische stoffen. Bij het ontstaan van houtvaten worden de wanden tussen in elkaars verlengde liggende cellen opgeruimd, waarna de cellen sterven
Intern milieu	Ruimten in het lichaam die niet op de buitenwereld zijn aangesloten. Het bloed, weefselvocht en de cellen behoren tot het inwendige milieu
Kamer	Afdeling van het hart, die het bloed in de slagader stuwt
Kleine bloedsomloop	De route van hart – longen – hart
Kransaders	Bloedvaten liggend op het hart die zuurstofarm bloed afvoeren van de hartspier
Kransslagaders	Bloedvaten liggend op het hart die zuurstofrijk bloed aan de hartspier geven
Lymfe	Vloeistof die zich in de lymfevaten bevindt. Lymfe ontstaat doordat weefselvocht in de lymfevaten stroomt
Lymfeknopen	lymfeknoop (lymfeklier) is een orgaantje in het lymfestelsel. In lymfeknopen worden antistoffen geproduceerd, ziekteverwekkers gefagocyteerd en celresten opgeruimd. Ook worden er lymfocyten gevormd. Elke lymfeknoop heeft een afvoerend lymfevat
Lymfocyten	Bepaald type witte bloedcellen. Lymfocyten hebben een grote kern. Er zijn diverse soorten lymfocyten
Oedeem	Ophoping van weefselvloeistof in een weefsel
Onderdruk	Als het hart zich ontspant, is de bloeddruk het laagst in een bloedvat. Dit heet onderdruk

Osmotische druk	Het drukverschil dat tussen twee oplossingen van verschillende concentraties ontstaat ten gevolge van osmose
Ovale venster	De open verbinding tussen de linker- en rechterboezem van het hart zoals die aanwezig is in de foetale bloedsomloop; de kleine bloedsomloop (van en naar de longen) en de grote bloedsomloop van en naar de rest van het lichaam zijn nog niet gescheiden. In principe sluit het foramen ovale vlak na de geboorte
Pacemaker	Groep gespecialiseerde cellen in de wand van de rechterboezem, van waaruit impulsen naar de wand van de boezem geleid wordt met als gevolg dat de systole van de boezems optreedt
Poortader	Bloedvat die loopt van de dunne darm naar de lever
Resusfactor	Kenmerkend antigeen van rode bloedcellen. Bloed met dit antigeen wordt een resuspositief genoemd, bloed zonder dit antigeen wordt resusnegatief genoemd
Rode beenmerg	Kenmerkend antigeen van rode bloedcellen. Bloed met dit antigeen wordt resuspositief genoemd, bloed zonder dit antigeen wordt resusnegatief genoemd
Rode bloedcel	Cel in het bloed, die hemoglobine bevat, voor transport van zuurstof en koolstofdioxide
Sinusknoop	Groep gespecialiseerde cellen in de wand van de rechterboezem, van waaruit impulsen naar de wand van de boezem geleid wordt met als gevolg dat de systole van de boezems optreedt
Slagader	Bloedvat waardoor het bloed van het hart wegstroomt. De bloeddruk in de slagaders is hoog, de wanden zijn dik, stevig en elastisch
Slagvolume	Hoeveelheid bloed die met een hartslag in de aorta gepompt wordt
Stamcellen	Cel in de rode beenmerg waaruit zich rode bloedcellen, witte bloedcellen en bloedplaatjes ontwikkelen
Stollingsfactoren	Stoffen die betrokken zijn bij de bloedstolling, bijv. calciumionen en vitamine K
Systole	Samentrekken van hartspierweefsel. Er is een systole van de boezems en een systole van de kamers
Trombose	Inwendig optredende bloedstolling, waardoor een bloedvat verstopt kan raken
Weefselvloeistof	Het vocht buiten de cellen en buiten de haarvaten
Witte bloedcellen	Cel in het bloed die betrokken is bij afweerreacties. Er bestaan veel typen van witte bloedcellen
Worteldruk	Druk in de houtvaten als gevolg van osmose door actief zouttransport door de endodermiscellen vanuit de wortelschors en houtvaten